

03/11/2022

Επιστρέφουν στην Ελλάδα και οι 161 κυκλαδικές αρχαιότητες της συλλογής Stern

/ [Επικαιρότητα](#)



«Οι 161 κυκλαδικές αρχαιότητες θα επιστρέψουν στην Ελλάδα και θα επιστρέψουν και οι 161» τόνισε η Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού Λίνα Μενδώνη κατά την ομιλία της στα εγκαίνια της έκθεσης «Γυρισμός», η οποία εγκαινιάστηκε, χθες το απόγευμα, Τετάρτη 2 Νοεμβρίου 2022, από τον Πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη.



«Πρωτεύουσα θέση κατέχει η επιστροφή στην πατρίδα μας των πολιτιστικών αγαθών, που της ανήκουν και βρίσκονται εκτός συνόρων. Στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής μας συμμετέχουμε ενεργά στη διαμόρφωση της διεθνούς πολιτικής για την πρόληψη και την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών και στην διαδικασία του επαναπατρισμού τους στις χώρες προέλευσής τους. Συμμετέχουμε με ευρείας απήχησης πρωτοβουλίες σε διεθνείς οργανισμούς, fora, συνεργατικά σχήματα μεταφοράς τεχνογνωσίας και προώθησης καλών πρακτικών προστασίας και διαχείρισης» τόνισε η κ. Μενδώνη.



Το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, ως η αρμόδια κρατική Αρχή, εφαρμόζει μια εξαιρετικά ευρεία δέσμη μέτρων σε θεσμικό και επιχειρησιακό επίπεδο και εντείνει τις προσπάθειες για διεθνή συνεργασία, με τη σύναψη διμερών και πολυμερών συμφωνιών. Οι συμφωνίες αυτές ανοίγουν νέους δρόμους συνεργασίας και, κυρίως, εγγυώνται νέες πρακτικές, που σταδιακά υιοθετούνται από όλο και περισσότερες χώρες. Η συλλογή ήδη ανήκει ανέκαθεν στην κυριότητα και νομή του Ελληνικού κράτους και θα επιστρέψει ολόκληρη. Και όχι μόνο κάποια αντικείμενα, για τα οποία, ενδεχομένως, να κατορθώναμε να συλλέξουμε στοιχεία διεκδίκησης ικανά να σταθούν στην δικαστική βάσανο», είπε χαρακτηριστικά η Λίνα Μενδώνη.



Στην ομιλία της η Λίνα Μενδώνη υπογράμμισε ότι «Κάθε περίπτωση επαναπατριsmού έχει τις ιδιαιτερότητές της και εξετάζεται *ad hoc*, καθώς εκτός από το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο, εμπλέκεται και η νομοθεσία της χώρας, όπου εντοπίστηκε το υπό επαναπατρισμό πολιτιστικό αγαθό, ενώ καθοριστική παράμετρο αποτελεί και η συγκέντρωση του αποδεικτικού υλικού, που έχουν ορίσει οι διεθνείς κανόνες δικαίου, ως απαιτούμενο για να διεκδικήσει μια χώρα, ως δικό της, ένα πολιτιστικό αγαθό. Επισημαίνω, για να γίνει κατανοητό από όλους, ότι κρίσιμη παράμετρο στην επιλογή της τακτικής, που κάθε φορά ακολουθείται, αποτελεί το αποδεικτικό υλικό, που διαθέτει η αρμόδια Διεύθυνση Προστασίας και Τεκμηρίωσης Πολιτιστικών Αγαθών του Υπουργείου Πολιτισμού».

Όπως είπε η Υπουργός, «αν πρόκειται για τέχνηργο, που έχει κλαπεί από αρχαιολογικό χώρο, μουσείο ή αποθήκη, η διεκδίκηση προβλέπεται αίσια, καθώς τόσο το αρχαίο έργο, όσο και η κλοπή, είναι δυνατόν εύκολα να τεκμηριωθούν. Τα πράγματα είναι σαφώς δυσχερέστερα, στις περιπτώσεις διεκδίκησης, λόγω λαθρανασκαφής. Στην περίπτωση αυτή οι δικαστικές αρχές απαιτούν συγκεκριμένες αποδείξεις, ότι το αρχαίο εξήλθε από τη χώρα που το διεκδικεί ως προϊόν συγκεκριμένης λαθρανασκαφής, δηλωμένης χωροχρονικά. Όπως προκύπτει, από τα αρχεία του Υπουργείου, η πάγια τακτική που ακολουθείται είναι η εξωδικαστική επίλυση, διαδικασία η οποία έχει οδηγήσει στην επιστροφή στη χώρα

μας εκατοντάδων πολιτιστικών αγαθών».



Η Λίνα Μενδώνη υπογράμμισε ότι «στην περίπτωση της συλλογής Leonard Stern, της σημαντικότερης διεθνώς συλλογής κυκλαδικών αρχαιοτήτων, η -ούτως ή άλλως- πάγια τακτική του Υπουργείου, της εξωδικαστικής δηλαδή, διεκδίκησης, ήταν μονόδρομος, λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού. Σύμφωνα με την αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Πολιτισμού, καμία από τις 161 αρχαιότητες δεν ήταν καταχωρημένη ως προϊόν κλοπής από ελληνικό έδαφος στα αρχεία του Υπουργείου, το οποίο δεν διέθετε κανένα στοιχείο για την εξαγωγή τους από την Ελλάδα, ούτε για το πότε και το πως, ούτε για την διακίνησή τους μέχρι να καταλήξουν στη Νέα Υόρκη.

Από τις 9 Σεπτεμβρίου 2022, με την κύρωση από το Ελληνικό Κοινοβούλιο μιας πρωτοποριακής Συμφωνίας μεταξύ του Ελληνικού Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, του Μητροπολιτικού Μουσείου Τέχνης της Νέας Υόρκης και του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, τα 161 έργα του Κυκλαδικού Πολιτισμού -κυρίως ειδώλια- αναγνωρίστηκαν ως ιδιοκτησία του Ελληνικού Κράτους.

Με την συμφωνία, που είναι ήδη νόμος του Κράτους, επιτεύχθηκε η σταδιακή επιστροφή στην πατρίδα μας, 161 σπάνιων κυκλαδικών αρχαιοτήτων, με την πανηγυρική αναγνώριση ότι αποτελούν και ανέκαθεν αποτελούσαν ιδιοκτησία της

Ελλάδας. Αυτό επιτεύχθηκε κατόπιν εκτίμησης και αξιοποίησης των ειδικών συνθηκών της υπόθεσης, μέσω της συμφωνίας, χωρίς την αβεβαιότητα δικαστικής εμπλοκής, χωρίς καμία δαπάνη του Ελληνικού Δημοσίου και χωρίς παραίτησή του από κανένα δικαίωμά του, υφιστάμενο ή μελλοντικό».



Η ομιλία της Υπουργού Πολιτισμού

Αξιότιμε κύριε Πρωθυπουργέ,

Κύριε Πρόεδρε της Βουλής των Ελλήνων, κύριε Αντιπρόεδρε, κυρία Πρόεδρε του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους,

Μεταξύ των δημοσίων πολιτικών, που τα τελευταία 3,5 χρόνια αναπτύσσει το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, πρωτεύουσα θέση κατέχει η επιστροφή στην πατρίδα μας των πολιτιστικών αγαθών, που της ανήκουν και βρίσκονται εκτός συνόρων.

Στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής μας συμμετέχουμε ενεργά στη διαμόρφωση της διεθνούς πολιτικής για την πρόληψη και την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών και στην διαδικασία του επαναπατρισμού τους στις χώρες προέλευσής τους. Συμμετέχουμε με ευρείας απήχησης πρωτοβουλίες σε διεθνείς οργανισμούς, fora, συνεργατικά σχήματα μεταφοράς τεχνογνωσίας και προώθησης καλών πρακτικών προστασίας και διαχείρισης.

Το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, ως η αρμόδια κρατική Αρχή, εφαρμόζει μια εξαιρετικά ευρεία δέσμη μέτρων σε θεσμικό και επιχειρησιακό επίπεδο και εντείνει τις προσπάθειες για διεθνή συνεργασία, με τη σύναψη διμερών και πολυμερών συμφωνιών. Οι συμφωνίες αυτές ανοίγουν νέους δρόμους συνεργασίας

και, κυρίως, εγγυώνται νέες πρακτικές, που σταδιακά υιοθετούνται από όλο και περισσότερες χώρες.

Κάθε περίπτωση επαναπατρισμού, αγαπητέ Διευθυντά και Πρόεδρε του Μητροπολιτικού Μουσείου της Νέας Υόρκης, έχει τις ιδιαιτερότητές της και εξετάζεται *ad hoc*, καθώς εκτός από το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο, εμπλέκεται και η νομοθεσία της χώρας, όπου εντοπίστηκε το υπό επαναπατρισμό πολιτιστικό αγαθό, ενώ καθοριστική παράμετρο αποτελεί και η συγκέντρωση του αποδεικτικού υλικού, που έχουν ορίσει οι διεθνείς κανόνες δικαίου, ως απαιτούμενο για να διεκδικήσει μια χώρα ένα πολιτιστικό αγαθό, ως δικό της. Επισημαίνω, για να γίνει κατανοητό από όλους, ότι κρίσιμη παράμετρο στην επιλογή της τακτικής, που κάθε φορά ακολουθείται, αποτελεί το αποδεικτικό υλικό, που διαθέτει η αρμόδια Διεύθυνση Προστασίας και Τεκμηρίωσης Πολιτιστικών Αγαθών του Υπουργείου Πολιτισμού.

Αν πρόκειται για τέχνηργο, που έχει κλαπεί από αρχαιολογικό χώρο, μουσείο ή αποθήκη, η διεκδίκηση προβλέπεται αίσια, καθώς τόσο το αρχαίο έργο, όσο και η κλοπή, είναι δυνατόν εύκολα να τεκμηριωθούν. Τα πράγματα είναι σαφώς δυσχερέστερα, στις περιπτώσεις διεκδίκησης λόγω λαθρανασκαφής. Στην περίπτωση αυτή οι δικαστικές αρχές απαιτούν συγκεκριμένες αποδείξεις, ότι το αρχαίο εξήλθε από τη χώρα που το διεκδικεί ως προϊόν συγκεκριμένης λαθρανασκαφής, δηλωμένης χωροχρονικά. Όπως προκύπτει από τα αρχεία του Υπουργείου, η πάγια τακτική που ακολουθείται είναι η εξωδικαστική επίλυση, διαδικασία η οποία έχει οδηγήσει στην επιστροφή στη χώρα μας εκατοντάδων πολιτιστικών αγαθών.

Στην περίπτωση της συλλογής Leonard Stern, της σημαντικότερης διεθνώς συλλογής κυκλαδικών αρχαιοτήτων, η -ούτως ή άλλως- πάγια τακτική του Υπουργείου, της εξωδικαστικής δηλαδή διεκδίκησης, ήταν μονόδρομος, λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού. Σύμφωνα με την αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Πολιτισμού, καμία από τις 161 αρχαιότητες δεν ήταν καταχωρημένη ως προϊόν κλοπής από ελληνικό έδαφος στα αρχεία του Υπουργείου, το οποίο δεν διέθετε κανένα στοιχείο για την εξαγωγή τους από την Ελλάδα, ούτε για το πότε και το πως, ούτε για την διακίνησή τους μέχρι να καταλήξουν στη Νέα Υόρκη.

Από τις 9 Σεπτεμβρίου 2022, με την κύρωση από το Ελληνικό Κοινοβούλιο μιας πρωτοποριακής Συμφωνίας μεταξύ του Ελληνικού Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, του Μητροπολιτικού Μουσείου Τέχνης της Νέας Υόρκης και του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, τα 161 έργα του Κυκλαδικού Πολιτισμού -κυρίως ειδώλια- αναγνωρίστηκαν ως ιδιοκτησία του Ελληνικού Κράτους. Με την συμφωνία, που είναι ήδη νόμος του Κράτους, επιτεύχθηκε η σταδιακή επιστροφή

στην πατρίδα μας, 161 σπάνιων κυκλαδικών αρχαιοτήτων, με την πανηγυρική αναγνώριση ότι αποτελούν και ανέκαθεν αποτελούσαν ιδιοκτησία της Ελλάδας. Αυτό επιτεύχθηκε κατόπιν εκτίμησης και αξιοποίησης των ειδικών συνθηκών της υπόθεσης, μέσω της συμφωνίας, χωρίς την αβεβαιότητα δικαστικής εμπλοκής, χωρίς καμία δαπάνη του Ελληνικού Δημοσίου και χωρίς παραίτησή του από κανένα δικαίωμά του, υφιστάμενο ή μελλοντικό.

Βεβαίως, οι 161 αρχαιότητες δεν επιστρέφουν αύριο. Επιστρέφουν σταδιακά, σε μία 25ετία. Όμως θα επιστρέψουν σίγουρα και θα επιστρέψουν και οι 161. Η συλλογή ήδη ανήκει στην κυριότητα και νομή του Ελληνικού κράτους και θα επιστρέψει ολόκληρη. Όχι μόνο κάποια αντικείμενα, για τα οποία ενδεχομένως να κατορθώναμε να συλλέξουμε στοιχεία διεκδίκησης ικανά να σταθούν στην δικαστική βάση.

Παράλληλα, με τη Συμφωνία ιδρύεται διαδικασία και τρόπος που ενθαρρύνει και άλλους συλλέκτες ελληνικών αρχαιοτήτων να προβούν σε αντίστοιχες κινήσεις, οι οποίες θα οδηγήσουν σε επαναπατρισμούς αρχαιοτήτων χωρίς τα μειονεκτήματα της δικαστικής εμπλοκής.

Σήμερα, όλοι γινόμαστε μάρτυρες της εφαρμογής του πρώτου όρου της Συμφωνίας. Η πρώτη παρουσίαση στο διεθνές κοινό αρχαιοτήτων της Συλλογής να γίνει στην Ελλάδα, εδώ, στο Κυκλαδικό Μουσείο. Ακολούθως η Συλλογή θα εκτεθεί στο διεθνές κοινό του Μητροπολιτικού Μουσείου στη Νέα Υόρκη ως δάνειο της Ελληνικής Δημοκρατίας και θα προβάλλει τις Κυκλάδες, το Αιγαίο, την Ελλάδα, μέχρι να επαναπατριστεί στο σύνολό της και να βρει τη θέση της στον φυσικό της χώρο.

Όλοι εμείς, σήμερα, μετέχουμε στην έναρξη μιας πρωτοπόρου διαδικασίας, δια της οποίας ενισχύεται το πλαίσιο του επαναπατρισμού και δημιουργείται το κατάλληλο υπόβαθρο για την επίτευξη συγκλίσεων στα ζητήματα διεκδίκησης και επαναπατρισμού.

Με την Συμφωνία εκπέμπεται ένα μήνυμα ισχυρού συμβολισμού. Η Ελλάδα είναι χώρα με εξωστρεφή μουσειακή πολιτική, που υποστηρίζει τη διεθνή προβολή του πολιτισμού της σε ολόένα και μεγαλύτερα ακροατήρια.

Αξιότιμε κ. Πρωθυπουργέ,

Θα ήθελα για άλλη μία φορά να σας ευχαριστήσω από καρδιάς για την εμπιστοσύνη, καθώς από την αρχή στηρίζατε και ενθαρρύνατε ένα πρωτόγνωρο εγχείρημα.

Επιστρέψτε μου να ευχαριστήσω τον Πρόεδρο και Διευθυντή του Μητροπολιτικού Μουσείου της Νέας Υόρκης τον φίλο Max Hollein και τους συνεργάτες του για την εποικοδομητική συνεργασία, από την πρώτη ενημέρωσή μου, για την πρόθεση του

LeonardSternμέχρι την υπογραφή της Συμφωνίας, αλλά και για την υπογραφή σήμερα του Μνημονίου Συνεργασίας μεταξύ του Μητροπολιτικού Μουσείου, του Κυκλαδικού Μουσείου και του Υπουργείου Πολιτισμού, το οποίο καθιερώνει μια πολυετή επιστημονική συνεργασία των τριών φορέων.

Η Πρόεδρος και Διευθύνουσα Σύμβουλος του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης φίλη Σάντρα Μαρινοπούλου και οι εκλεκτοί συνεργάτες της κατέβαλαν κάθε δυνατή προσπάθεια για την επίτευξη της Συμφωνίας, αλλά και για την οργάνωση της παρούσας έκθεσηςκαι την έκδοση του Καταλόγου. Σε όλους θερμές ευχαριστίες.

Ευχαριστώ την Διευθύντρια Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού Βάσω Παπαγεωργίου, η οποία μοιράστηκε μαζί μας γνώση και βαθιά εμπειρία. Τον Διευθυντή της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων Δημήτρη Αθανασούλη τον ευχαριστώ για την ουσιαστική συμβολή του στην σύνταξη του Μνημονίου Συνεργασίας.

Ιδιαίτερες και βαθύτατες είναι οι ευχαριστίες μουστην πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ΝτέττυΓκαράνη για την κατάθεση ψυχής, για τις ατέλειωτες ώρες δουλειάς, προκειμένου να καταλήξουν αισίως πολύμηνες διαπραγματεύσεις και ναδημιουργηθεί συμβατό -με το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο- κείμενο της Συμφωνίας.

Τέλος, σήμερα αυτή την σημαντική για όλους μας μέρα, επιτρέψτε μου να θυμηθώ την αγαπημένη φίλη ΝτόλλυΚουμάνταρου -Γουλανδρή. Η Ντόλλυ έθεσε φραγμό στην παράνομη διακίνηση των αρχαιοτήτων, που ήταν σε μεγάλη έξαρση την δεκαετία του 1960, έδωσε επιστημονική ώθηση για την έρευνα του κυκλαδικού υλικού και την υποδειγματική οργάνωση αυτού του Μουσείου, που τότε ανέτρεψε τότε την καθεστηκυία τάξη.

Σας ευχαριστώ